DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)

1. februar 2001 *

I sag C-237/99,

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved M. Nolin, som befuldmægtiget, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøger,

mod

Den Franske Republik ved K. Rispal-Bellanger samt F. Million og S. Pailler, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøgt,

støttet af

* Processprog: fransk.

Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirland ved R.V. Magrill, som befuldmægtiget, og med valgt adresse i Luxembourg,

intervenient,

angående en påstand om, at det fastslås, at Den Franske Republik under forskellige udbudsprocedurer angående offentlige kontrakter om opførelse af boliger foretaget af offentlige planlægnings- og anlægskontorer og af almennyttige boligselskaber har tilsidesat de forpligtelser, som påhviler den i henhold til Rådets direktiv 93/37/EØF af 14. juni 1993 om samordning af fremgangsmåderne med hensyn til indgåelse af offentlige bygge- og anlægskontrakter (EFT L 199, s. 54), navnlig artikel 11, stk. 2,

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, A. La Pergola, og dommerne M. Wathelet, D.A.O. Edward, P. Jann (refererende dommer) og L. Sevón,

generaladvokat: J. Mischo

justitssekretær: R. Grass,

på grundlag af den refererende dommers rapport,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 19. oktober 2000,

afsagt følgende

Dom

1 Ved stævning indleveret til Domstolens Justitskontor den 24. juni 1999 har Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber i medfør af artikel 226 EF anlagt sag med påstand om, at det fastslås, at Den Franske Republik under forskellige udbudsprocedurer angående offentlige kontrakter om opførelse af boliger foretaget af offentlige planlægnings- og anlægskontorer (herefter »OPAC-kontorerne«) og af almennyttige boligselskaber (herefter »HLM-selskaberne«) har tilsidesat de forpligtelser, som påhviler den i henhold til Rådets direktiv 93/37/EØF af 14. juni 1993 om samordning af fremgangsmåderne med hensyn til indgåelse af offentlige bygge- og anlægskontrakter (EFT L 199, s. 54, herefter »direktivet«), navnlig artikel 11, stk. 2.

Relevante retsregler

Fællesskabsbestemmelser

2 Direktivet bestemmer i artikel 1, litra b):

[I dette direktiv forstås ved:]

»'ordregivende myndigheder', staten, lokale myndigheder, offentligretlige organer og sammenslutninger af en/et eller flere af disse lokale myndigheder eller offentligretlige organer.

Ved 'offentligretligt organ' forstås ethvert organ:

— der er oprettet specielt med henblik på at imødekomme almenhedens behov, dog ikke behov af industriel eller kommerciel karakter, og

— som er en juridisk person, og

— hvis drift enten for mere end halvdelens vedkommende finansieres af staten, lokale myndigheder eller andre offentligretlige organer, eller hvis drift er underlagt disses kontrol, eller hvortil staten, lokale myndigheder eller andre offentligretlige organer kan udpege mere end halvdelen af medlemmerne i administrations-, ledelses- eller tilsynsorganet.

Fortegnelser over de offentligretlige organer eller kategorier af organer, der opfylder de kriterier, der er nævnt i andet afsnit i dette litra, findes i bilag I. Disse fortegnelser er så fuldstændige som muligt og kan revideres efter fremgangsmåden i artikel 35. Med henblik på en sådan revision underretter medlemsstaterne jævnligt Kommissionen om ændringer, der er foretaget i deres fortegnelser.«

3 Direktivets artikel 11, stk. 2, bestemmer:

»Ordregivende myndigheder, som ønsker at indgå en offentlig bygge- og anlægskontrakt ved offentligt eller begrænset udbud eller ved udbud efter forhandling i de i artikel 7, stk. 2, omhandlede tilfælde, skal tilkendegive deres hensigt herom ved en bekendtgørelse.«

Nationale bestemmelser

4 De relevante bestemmelser i fransk ret findes i den fjerde lovbog om boligbyggeri (herefter »loven«). Efter ordlyden af lovens artikel L. 411-1 har de »til formål at fastsætte regler vedrørende byggeri, køb, udstyrsmontering, sanering, forbedring og drift af kollektive eller individuelle by- eller landbeboelsesejendomme, der opfylder de tekniske krav og den opførelsespris, der fastsættes ved en administrativ beslutning, og som er beregnet for personer og familier med begrænsede midler.«

5 Efter ordlyden af lovens artikel L. 411-2 omfatter »almene boligorganisationer:

— offentlige planlægnings- og anlægskontorer

— offentlige almennyttige boligkontorer

— almennyttige boligselskaber

— kooperative selskaber, der opfører almennyttige boliger

— kreditforeningsselskaber

— almennyttige boligfonde«.

6 Det fremgår af lovens artikel L. 421-1, at OPAC-kontorerne er offentlige virksomheder af industriel eller kommerciel karakter.

7 HLM-selskaberne skal i overensstemmelse med lovens artikel L. 422-2 — under overholdelse af de betingelser, der er fastsat i deres vedtægter — først og fremmest med henblik på udleje gennemføre de aktiviteter, der er opregnet i den nævnte lovs artikel L. 411-1.

8 Lovens artikel L. 451-1 bestemmer, at de almene boligorganisationer er underlagt forvaltningens kontrol. I overensstemmelse med samme lovs artikel R. 451-1 tilkommer denne kontrol finansministeren og boligministeren.

9 Lovens artikel L. 451-2 præciserer, at de embedsmænd, der er ansvarlige for kontrollen, såfremt det er nødvendigt af kontrolhensyn, kan efterse samtlige regnskabsdokumenter, kopier af skrivelser, indtægts- og udgiftsbilag i kontorerne hos de arkitekter eller entreprenører, der har udført arbejde for de organisationer, der er undergivet denne kontrol.

10 Lovens artikel L. 422-7 fastslår:

»Boligministeren kan i tilfælde af alvorlige uregelmæssigheder, alvorlige fejl i forbindelse med driften eller forsømmelighed udvist af bestyrelsen, direktionen eller kontrolkomitéen i et almennyttigt boligselskab eller kreditforeningsselskab, efter at have hørt selskabet, eller efter at dette behørigt er blevet anmodet om at fremsætte bemærkninger, opløse selskabet og udnævne en likvidator.«

11 Ifølge artikel L. 422-8 kan boligministeren i disse tilfælde nøjes med at suspendere de styrende organer og udnævne en midlertidig administrator, til hvem der i medfør af loven sker overførsel af samtlige de nævnte organers beføjelser med henblik på at fortsætte de løbende forretninger.

12 Lovens artikel L. 423-1, stk. 1, bestemmer:

»Enhver almen boligorganisation, der administrerer mindre end 1 500 boliger, og som ikke har opført mindst 500 boliger eller tildelt 300 lån i løbet af en periode på ti år, kan opløses, og en likvidator udpeges, ved en bekendtgørelse udstedt af boligministeren, og når der er tale om et offentligt almennyttigt boligkontor eller et offentligt planlægnings- og anlægskontor ved den nævnte ministers og indenrigsministerens fælles bekendtgørelse.«

13 Lovens artikel L. 423-2 bestemmer:

»Enhver almen boligorganisation, der administrerer mere end 50 000 boliger, kan ved bekendtgørelse udstedt af boligministeren pålægges at afgive alle eller en del af de boliger, der overstiger dette tal, til en eller flere ved navn udpegede organisationer.«

14 Ved dekret nr. 93-236 af 22. februar 1993 (JORF af 24.2.1993, s. 2941) blev der oprettet en fællesministeriel kontrolkommission for sociale boliger. Dekretets artikel 3 bestemmer:

»Kommissionen har ansvaret for kontrol med de fysiske eller juridiske personer, der arbejder inden for det sociale boligområde.

Den foretager kontrol på grundlag af dokumenter og på de steder, hvor byggerier, køb eller forbedringer af boliger gennemføres ved hjælp af finansiering, der er støttet eller reguleret af staten, eller som er genstand for en aftale med denne eller støttet af midler, der er skattefritaget.

[...]

Den kan af de ministre, som den henhører under, pålægges at udføre kontroller og undersøgelser såvel som studier, regnskabskontrol og analyser på det sociale boligområde.

Den fremkommer med forslag til, hvad der skal foretages på grundlag af dens kontrolrapporter, og den sikrer sig, at de kontrollerede personer gennemfører de foranstaltninger, der iværksættes af de ministre, som den henhører under.

Kommissionen bistår på opfordring økonomi-, finans-, budget- og infrastrukturministeriets decentraliserede tjenestegrene.«

Den administrative procedure

15 Kommissionen fremsendte den 7. december 1995 en åbningsskrivelse til de franske myndigheder. Kommissionen rejste i denne skrivelse tvivl om, hvorvidt de af de forskellige organisationer, der driver almennyttige boliger, benyttede procedurer for tildeling af offentlige bygge- og anlægskontrakter er forenelige med fællesskabsretten.

16 Kommissionen henviste nærmere til en bekendtgørelse af et offentligt udbud, der var offentliggjort i *Bulletin officiel des annonces des marchés publics* den

7. februar 1995 af OPAC du Val-de-Marne, en bekendtgørelse af et begrænset udbud, som SA HLM Logirel, Lyon (Frankrig), havde offentliggjort i *Moniteur des travaux publics et du bâtiment* den 17. februar 1995, og til en bekendtgørelse af et udbud efter forhandling, som OPAC de Paris havde offentliggjort i *Bulletin officiel des annonces des marchés publics* den 16. februar 1995.

17 Kommissionen påpegede, at de pågældende organisationer ikke havde offentliggjort de nævnte bekendtgørelser i *De Europæiske Fællesskabers Tidende*, hvilket er i strid med kravene i direktivets artikel 11, stk. 2.

18 De franske myndigheder gjorde som svar herpå gældende, at de nævnte organisationer ikke var ordregivende myndigheder i direktivets forstand.

19 Kommissionen fandt dette svar utilstrækkeligt, og henset til de pågældende organisationers faste praksis, der bestod i at undlade enhver offentliggørelse af udbudsbekendtgørelser i *De Europæiske Fællesskabers Tidende*, fremsendte den den 10. august 1998 en begrundet udtalelse til Den Franske Republik, hvori den fastslog, at denne havde tilsidesat sine forpligtelser i henhold til direktivet.

20 Idet Den Franske Republik i skrivelsen, hvormed den besvarede den begrundede udtalelse, nøjedes med at gentage de argumenter, der allerede var fremsat i svaret på åbningsskrivelsen, har Kommissionen anlagt nærværende sag.

Sagens genstand

21 Kommissionen har nedlagt påstand om, at det fastslås, at Den Franske Republik under forskellige udbudsprocedurer, der er iværksat af OPAC-kontorer og HLM-selskaber angående tildeling af offentlige kontrakter om opførelse af boliger, har tilsidesat de forpligtelser, som påhviler den i henhold til direktivet.

22 Det må herved fastslås, at grundlaget for denne sag udgøres af tre helt konkrete udbudsprocedurer, der blev gennemført af henholdsvis OPAC de Paris, OPAC de Val-de-Marne og SA HLM Logirel. Det er den manglende overholdelse af direktivet i forbindelse med indgåelsen af disse tre offentlige kontrakter, der er blevet påtalt over for Den Franske Republik i løbet af den administrative procedure.

23 Det er korrekt, at Kommissionen i den begrundede udtalelse præciserede, at den også påtalte, at Den Franske Republik ikke havde iværksat almindelige foranstaltninger til sikring af overholdelsen af fællesskabsbestemmelserne, der finder anvendelse på de procedurer med hensyn til indgåelse af offentlige kontrakter, der gennemføres af OPAC-kontorer og HLM-selskaber. Det må imidlertid fastslås, at dette klagepunkt ikke er blevet gentaget i stævningen.

24 Genstanden for nærværende sag må følgelig anses for begrænset til de tre udbudsprocedurer, som Kommissionen udtrykkeligt har nævnt i stævningen.

Realiteten

Parternes argumenter

25 Med hensyn til direktivets anvendelse på OPAC-kontorer har Kommissionen først henvist til lovens artikel L. 411-1 og L. 421-1 til støtte for, at disse kontorer blev oprettet specielt med henblik på at imødekomme almenhedens behov, dog ikke behov af industriel eller kommerciel karakter. Herefter har den gjort gældende, at OPAC-kontorer er juridiske personer. Endelig har Kommissionen gjort gældende, at navnlig sammensætningen af OPAC-kontorernes bestyrelser viser, at de offentlige myndigheder har en dominerende indflydelse.

26 Kommissionen har heraf udledt, at OPAC-kontorer opfylder de tre betingelser, der karakteriserer et offentligretligt organ, og som er nævnt i direktivets artikel 1, litra b), andet afsnit.

27 Kommissionen har konkluderet, at OPAC-kontorerne under disse omstændigheder skulle have overholdt den i direktivets artikel 11, stk. 2, fastsatte forpligtelse til at offentliggøre de omhandlede udbudsbekendtgørelser i *De Europæiske Fællesskabers Tidende*.

28 Med hensyn til direktivets anvendelse på HLM-selskaber har Kommissionen under henvisning til de betingelser, der er nævnt i direktivets artikel 1, litra b), andet afsnit, udledt af lovens artikel L. 411-1 og L. 422-2, at disse organisationer også imødekommer almenhedens behov, dog ikke behov af industriel eller kommerciel karakter. De er i øvrigt juridiske personer.

29 Kommissionen har vedrørende den tredje betingelse, der karakteriserer et offentligretligt organ, bemærket, at den består af tre alternative kriterier. Den har gjort gældende, at kriteriet vedrørende det offentliges kontrol med driften er opfyldt. Den har i den forbindelse henvist til lovens artikel L. 451-2 og R. 451-1, hvorefter HLM-selskaber er undergivet statskontrol. Denne kontrols nærmere indhold er angivet i lovens artikel L. 422-7 og artikel L. 422-8.

30 Endvidere har Kommissionen også henvist til bestemmelserne i lovens artikel L. 423-1 og L. 423-2 såvel som til de standardbestemmelser, der i henhold til lovens artikel 422-1 skal være indeholdt i HLM-selskabers vedtægter, og hvori det bl.a. bestemmes, at alle regnskabspapirer og rapporter, der fremlægges på generalforsamlingen, samt referatet herfra skal fremsendes til de offentlige myndigheder.

31 Kommissionen har endvidere gjort gældende, at den ved dekret nr. 93-236 oprettede fællesministerielle kontrolkommission for sociale boliger også har vidtrækkende kontrolbeføjelser.

32 Den franske regering har ikke bestridt, at de OPAC-kontorer og HLM-selskaber, der er omfattet af sagen, ville have været forpligtet til at offentliggøre de i direktivet foreskrevne udbudsbekendtgørelser, hvis de skal betragtes som offentligretlige organer.

33 På baggrund af dommen af 15. januar 1998, Mannesmann Anlagenbau Austria m.fl. (sag C-44/96, Sml. I, s. 73), og af 10. november 1998, BFI Holding (sag C-360/96, Sml. I, s. 6821), har regeringen herefter også tilsluttet sig Kommissionens fortolkning, hvorefter OPAC-kontorer er offentligretlige organer.

34 Derimod har den nævnte regering, samtidig med at den erkender, at HLM-selskaber opfylder de to første betingelser for, at der foreligger et offentligretligt organ i dette begrebs forstand i direktivets artikel 1, litra b), andet afsnit, gjort gældende, at de nævnte selskaber ikke opfylder nogen af de tre alternative kriterier vedrørende den tredje betingelse, der indgår i dette begreb.

35 Den franske regering har særligt med hensyn til kontrollen med driften gjort gældende, at den kontrol, der i dette tilfælde udøves af det offentlige, er en kontrol af administrativ karakter og ikke en kontrol med driften eller investeringerne. Staten har ikke indflydelse på afgørelserne om, hvordan HLM-selskaberne bedst skal drives. Den franske regering har gjort gældende, at lovens artikel L. 422-7 kun kan finde anvendelse i helt særlige situationer, og at det ikke kan udledes af denne bestemmelse, at det offentlige regelmæssigt og løbende kontrollerer de nævnte selskabers drift. Den har også gjort gældende, at lovens artikel L. 422-8 vedrører usædvanlige situationer: Dels kan der kun udnævnes en administrator i tilfælde af alvorlige uregelmæssigheder eller alvorlige fejl, og dels er det ikke meningen, at denne situation skal være permanent.

36 Endvidere har den franske regering gjort gældende, at den i lovens artikel L. 451-2 og artikel R.451-1 fastsatte kontrol består i en efterprøvelse af de pågældende organisationers regnskabsførelse. Disse bestemmelser udgør i praksis snarere en trussel, som til stadighed hviler på de organisationer, der kan risikere kontrolbesøg, end en kontrol med driften i egentlig betydning, hvorunder der træffes beslutninger om valg af strategi eller investering. Der er ikke tale om foranstaltninger, der gør det muligt at styre driften af de pågældende organisationer i et væsentligt omfang, og de foranstaltninger, der er opregnet i de nævnte bestemmelser, er uden betydning i praksis.

37 I øvrigt har den franske regering i duplikken gjort gældende, at den i henhold til dekret nr. 93-236 udøvede kontrol gennemføres som led i kontrolopgaver af

administrativ karakter, som sikrer overholdelsen af lovgivningen, gennemsigtighed i forbindelse med tildelingen af de midler, der anvendes af HLM-selskaber, og underretning af boligministeren.

38 Det Forenede Kongeriges regering, som ved præsidentens kendelse af 26. januar 2000 har fået tilladelse til at intervenere i sagen til støtte for Den Franske Republiks påstande, er ligeledes af den opfattelse, at ordene »kontrol med driften« hverken omfatter den blotte kontrol med, at lovgivningen er overholdt, kontrol med midlernes rette anvendelse eller de foranstaltninger, der undtagelsesvis kan iværksættes over for et bestemt organ.

Domstolens bemærkninger

39 Idet denne sag drejer sig om den eventuelle kvalifikation af forskellige organer som offentligretlige organer i henhold til direktivets artikel 1, litra b), andet afsnit, skal det bemærkes, at et offentligretligt organ er et organ, der er oprettet specielt med henblik på at imødekomme almenhedens behov, dog ikke behov af industriel eller kommerciel karakter, som er en juridisk person, og der er nært tilknyttet staten, lokale myndigheder eller andre offentligretlige organer (jf. Mannesmann Anlagenbau Austria-dommen, præmis 20).

40 Det skal endvidere bemærkes, at de tre betingelser, der nævnes i den nævnte bestemmelse, alle skal være opfyldt samtidig (jf. Mannesmann Anlagenbau Austria-dommen, præmis 21).

41 Endvidere har Domstolen for så vidt angår formålet med direktivet fastslået, at samordningen på fællesskabsniveau af fremgangsmåderne ved indgåelse af

offentlige kontrakter har til formål at fjerne hindringerne for den frie udveksling af tjenesteydelser og varer og følgelig tilsigter at beskytte interesserne for de erhvervsdrivende, der er etableret i en medlemsstat, og som ønsker at tilbyde goder eller tjenesteydelser til ordregivende myndigheder i en anden medlemsstat (jf. senest dom af 3.10.2000, sag C-380/98, University of Cambridge, Sml. I, s. 8035, præmis 16).

42 Heraf følger det, at formålet med direktivet således både er at fjerne risikoen for, at der indrømmes indenlandske bydende eller ansøgere en fortrinsstilling ved de ordregivende myndigheders indgåelse af kontrakter, og muligheden for, at et organ, der er finansieret af staten, lokale myndigheder eller andre offentligretlige organer, lader sig lede af andre hensyn end økonomiske (University of Cambridge-dommen, præmis 17).

43 Det er i lyset af disse formål, at begrebet ordregivende myndighed, som omfatter begrebet offentligretligt organ, skal fortolkes formålsbestemt (jf. i denne retning senest dom af 17.12.1998, sag C-353/96, Kommissionen mod Irland, Sml. I, s. 8565, præmis 36).

44 Med hensyn til de alternative betingelser, der findes i direktivets artikel 1, litra b), andet afsnit, tredje led, bemærkes, at de hver især er udtryk for organets nære tilknytning til staten, lokale myndigheder eller andre offentligretlige organer (University of Cambridge-dommen, præmis 20).

45 Set i lyset af denne retspraksis skal det, for så vidt angår OPAC-kontorer, fastslås, at det rent faktisk fremgår af den lovgivning, der vedrører dem, således som den

er blevet fremstillet af Kommissionen, hvis argumentation i øvrigt ikke er blevet imødegået af den franske regering på dette punkt, at de opfylder de tre betingelser, der karakteriserer et offentligretlig organ, som findes i direktivets artikel 1, litra b), andet afsnit.

46 Det følger heraf, at der skal gives Kommissionen medhold i sagen, for så vidt som den over for Den Franske Republik påtaler, at de to OPAC-kontorer, som udtrykkeligt er nævnt i sagen, ikke har overholdt den i direktivets artikel 11, stk. 2, fastsatte forpligtelse til at offentliggøre udbudsbekendtgørelser i *De Europæiske Fællesskabers Tidende*.

47 Hvad angår HLM-selskaberne ligger det fast, hvilket den franske regering i øvrigt ikke har bestridt, at de imødekommer almenhedens behov, dog ikke behov af industriel eller kommerciel karakter, og er juridiske personer.

48 Med hensyn til den tredje betingelse, der karakteriserer et offentligretligt organ, skal det undersøges, om de forskellige kontroller, som HLM-selskaber er underlagt, skaber en tilknytning mellem dem og de offentlige myndigheder, som giver de sidstnævnte en mulighed for at påvirke deres afgørelser på området for offentlige kontrakter.

49 Da kontrollen med driften i henhold til direktivets artikel 1, litra b), andet afsnit, tredje led, udgør et af de tre kriterier, der nævnes i denne bestemmelse, skal den, som generaladvokaten har bemærket i forslagets punkt 48, skabe en tilknytning til det offentlige, der er sammenlignelig med den, der består, når et af de to andre alternative kriterier er opfyldt, dvs. når finansieringen i det væsentligste hidrører fra de offentlige myndigheder, eller når det offentlige udpeger mere end halvdelen af medlemmerne til HLM-selskabernes styrende organer.

50 Det skal, som generaladvokaten har gjort det i forslagets punkt 53-64, bemærkes, at selv om HLM-selskaber er erhvervsdrivende selskaber, er deres virksomhed dog meget snævert reguleret.

51 Lovens artikel L. 411-1 definerer således deres virksomhed i generelle vendinger og bestemmer, at såvel de tekniske krav som opførelsespriserne skal fastsættes ved en administrativ beslutning. Efter ordlyden af lovens artikel R. 422-1 skal HLM-selskabers vedtægter indeholde bestemmelser, der er i overensstemmelse med de standardbestemmelser, der er gengivet i den nævnte lovs bilag, hvilke bestemmelser er meget detaljerede, bl.a. med hensyn til disse organers selskabsformål.

52 Eftersom reglerne for driften er meget detaljerede, kan det blotte tilsyn med deres overholdelse, som generaladvokaten har bemærket i forslagets punkt 67, i sig selv være ensbetydende med, at de offentlige myndigheder tillægges en væsentlig indflydelse.

53 Hvad dernæst angår kontrollen med HLM-selskabers virksomhed skal det først fastslås, at de almene boligorganisationer i overensstemmelse med lovens artikel L. 451-1 og artikel R. 451-1 er underlagt forvaltningens kontrol, som nærmere bestemt udøves af finansministeren og boligministeren. Disse bestemmelser præciserer ikke, inden for hvilke grænser en sådan kontrol udøves, eller om den alene består i en almindelig efterprøvelse af regnskabsførelsen, som det er gjort gældende af den franske regering, der dog ikke har fremlagt noget bevis for, at dette er rigtigt.

54 Endvidere skal nævnes den beføjelse, som boligministeren har til i henhold til lovens artikel L. 422-7 at opløse et HLM-selskab og udpege en likvidator såvel

som til hans beføjelse til i medfør af den nævnte lovs artikel L. 422-8 at suspendere de styrende organer og udpege en midlertidig administrator.

55 Disse beføjelser er fastsat for tilfælde af alvorlige uregelmæssigheder, alvorlige fejl i forbindelse med driften eller forsømmelighed udvist af bestyrelsen, direktionen og kontrolkomitéen. De to sidste tilfælde, hvor forvaltningen kan foretage indgreb, vedrører, som generaladvokaten har bemærket i forslagets punkt 72-75, det berørte selskabs driftspolitik og ikke blot en kontrol af, at lovgivningen overholdes.

56 Hertil kommer, at selv om det, som den franske regering har gjort gældende, lægges til grund, at de beføjelser, som de nævnte bestemmelser tillægger den kompetente minister, rent faktisk kun udøves undtagelsesvis, indebærer den ikke desto mindre en permanent kontrol, som er den eneste måde, hvorpå alvorlige fejl eller forsømmelighed hos de styrende organer kan opdages.

57 Endvidere følger det af lovens artikel L. 423-1 og L. 423-2, at boligministeren kan pålægge HLM-selskaber en bestemt driftsprofil enten ved at kræve et vist minimum af dynamisme eller ved at begrænse deres aktiviteter, i det omfang de betragtes som for vidtgående.

58 Endelig bemærkes, at den fællesministerielle kontrolkommission, der blev oprettet ved dekret nr. 93-236, ud over at foretage kontrol på grundlag af dokumenter såvel som dér, hvor de almene boligorganisationer udfører deres virksomhed, kan pålægges at gennemføre studier, regnskabskontrol eller analyser på det sociale boligområde og kan fremsætte forslag til foranstaltninger, der skal iværksættes på grundlag af dets undersøgelsesrapporter. Den sikrer også, at de

kontrollerede personer iværksætter de foranstaltninger, der er truffet af de ministre, som den henhører under.

59 Det følger af samtlige de bestemmelser, der er nævnt i denne doms præmis 51-58, at driften af HLM-selskaber er underlagt de offentlige myndigheders kontrol, som giver disse mulighed for at udøve indflydelse på de afgørelser, som selskaberne træffer på området for offentlige kontrakter.

60 Det følger heraf, at HLM-selskaber, som også opfylder mindst et af de tre alternative kriterier, der er nævnt i direktivets artikel 1, litra b), andet afsnit, tredje led, dermed opfylder de tre betingelser, der karakteriserer et offentligretligt organ i direktivets forstand, og er ordregivende myndigheder.

61 Der skal følgelig også gives Kommissionen medhold i sagen i den udstrækning, den vedrører SA HLM Logirel's tildeling af en offentlig kontrakt.

62 Herefter skal det fastslås, at Den Franske Republik har tilsidesat de forpligtelser, som påhviler den i henhold til direktivet, navnlig artikel 11, stk. 2, idet OPAC du Val-de-Marne og OPAC de Paris såvel som SA HLM Logirel ikke har offentliggjort udbudsbekendtgørelser i *De Europæiske Fællesskabers Tidende* angående de offentlige kontrakter, der blev annonceret ved bekendtgørelser i henholdsvis *Bulletin officiel des annonces des marchés publics* den 7. og 16. februar 1995 og i *Moniteur des travaux publics et du bâtiment* den 17. februar 1995.

Sagens omkostninger

63 I henhold til procesreglementets artikel 69, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Da Kommissionen har nedlagt påstand om, at Den Franske Republik tilpligtes at betale sagens omkostninger og Den Franske Republik har tabt sagen, bør det pålægges den at betale sagens omkostninger. Det Forenede Kongerige, der er interveneret i sagen, bærer sine egne omkostninger i henhold til procesreglementets artikel 69, stk. 4.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

1) **Den Franske Republik har tilsidesat de forpligtelser, som påhviler den i henhold til Rådets direktiv 93/37/EØF af 14. juni 1993 om samordning af fremgangsmåderne med hensyn til indgåelse af offentlige bygge- og anlægskontrakter, navnlig artikel 11, stk. 2, idet de offentlige planlægnings- og anlægskontorer i Val-de-Marne og Paris såvel som SA HLM Logirel ikke har offentliggjort udbudsbekendtgørelser i *De Europæiske Fællesskabers Tidende* vedrørende de offentlige kontrakter, der blev annonceret ved bekendtgørelser i henholdsvis *Bulletin officiel des annonces des marchés publics* den 7. og 16. februar 1995 og i *Moniteur des travaux publics et du bâtiment* den 17. februar 1995.**

2) **Den Franske Republik betaler sagens omkostninger.**

3) **Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirland bærer sine egne omkostninger.**

La Pergola Wathelet Edward

Jann Sevón

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 1. februar 2001.

R. Grass

Justitssekretær

A. La Pergola

Formand for Femte Afdeling